

Джидду Крішнамурті

БІЛЯ НІГ УЧИТЕЛЯ

ПЕРЕДМОВА

Мені, як старшій, надана честь написати кілька слів у вигляді передмови до цієї невеличкої книжки, яка укладена молодшим Братом – молодшим тілом, але аж ніяк не душею. Вчення, яке міститься в ній, було викладене йому його Учителем під час підготовки його до Посвячення і було записано ним по пам'яті – повільно і насилу, через те, що минулого року він володів англійською мовою набагато менш вільно, ніж зараз.

Більша частина книги передає справжні слова Учителя; ті ж місця, які не є таким дослівним відтворенням, передають думку Учителя, яка відтворюється словами Його учня. Два пропущених речення були відтворені Учителем. У двох інших випадках були додані пропущені слова. За цими виключеннями, уся книжка написана Алкіоном і є його першим даром світові.

Нехай допоможе вона іншим у тій же мірі, у якій це вчення допомогло йому самому; – з цією надією він віддає її світові. Але вчення це може бути плідним лише тоді, коли його дотримуватися в житті, подібно до того, як Алкіон живе за ним, з тих пір, як почув із вуст свого Учителя. Якщо читач буде слідувати і прикладу і вченню, тоді перед ним, як і перед автором цієї книги, розкриються великі Ворота і він ступить на Шлях.

Анні Безант
Грудень, 1910 г.

ВСТУП

ТИМ, ХТО СТУКАЄ.

Від нереального веди мене до Реального.

Від темряви веди мене до Світла.

Від смерті веди мене до Безсмертя.

Це не мої слова. Це слова Учителя, що навчав мене. Без Нього я нічого не міг би зробити, але з Його допомогою я став на Шлях. Ви також прагнете ступити на цей Шлях і тому поради, які дав Він мені, допоможуть і вам, якщо ви будете їх дотримуватися. Недостатньо тільки казати, що вони істинні і прекрасні; той, хто бажає досягти успіху, повинен в точності виконувати все, що сказано. Голодна людина не втамує свого голоду, якщо буде лише дивитися на їжу і казати, яка вона хороша; вона повинна простягнути руку і їсти. Точно

так недостатньо тільки слухати слова Учителя; потрібно робити те, що Він каже, дослухаючись до кожного слова, ловити кожний натяк. Якщо натяк не вловлений, якщо попущено слово, вони будуть втрачені, тому що Учитель не говорить двічі.

ЧОТИРИ ЯКОСТІ, ЯКІ Є НЕОБХІДНИМИ НА ЦЬОМУ ШЛЯХУ:

I. Здатність розрізняти.

II. Безпристрасність.

III. Праведна поведінка.

IV. Любов.

Намагатимусь передати вам те, що Учитель сказав мені відносно кожного із них.

I. ЗДАТНІСТЬ РОЗРІЗНЯТИ

Перша з цих якостей – здатність розрізняти; звичайно це розуміється як здатність розрізняти між вічним і минулим, яка спонукає людину ступити на Шлях. Це вірно; але разом із тим здатність розрізняти є дещо значно більше; і потрібно її розвивати не тільки на початку Шляху, але й на кожному щаблі його щодня, до самого кінця.

Ти ступаєш на Шлях, тому що ти зрозумів, що тільки на ньому можливо знайти ті цінності, яких варто набувати. Люди необізнані намагаються отримати багатство і владу, але в кращому випадку цих благ вистачає лише на одне життя і тому вони минущі. Є цінності вищі – істинні і вічні цінності, – і якщо ти це усвідомив, тоді не станеш більше жадати тих інших.

У всьому світі існує лише два роди людей – люди обізнані і люди необізнані; і це знання – єдине, що є важливим. Яку віру людина сповідує, до якого народу вона належить, – це все не має значення; насправді важливим є тільки це знання – знання Плану Бога для людей. Бо у Бога є План і цей План – еволюція. Якщо людина зрозуміла це і дійсно це знає, вона не може не сприяти йому і не злитися з ним, оскільки цей План величний і прекрасний. Таким чином, через своє знання вона стає на сторону Бога, творячи добро та викорінюючи зло, працюючи для еволюції, а не заради егоїстичних цілей.

Якщо вона на боці Бога, то вона наша, і зовсім байдуже, чи називає вона себе браміном або буддистом, християнином або мусульманином, індус вона чи

англієць, китаєць чи росіянин. Ті, хто на стороні Бога, знають, навіщо вони тут і що їм потрібно робити, і вони намагаються виконувати це; решта ще не знає, що їм робити, і тому вони часто вчиняють безглуздо і намагаються відшукувати власні шляхи, що підходять, на їх думку, для них самих, не розуміючи, що всі – одне, і тому тільки те, що хоче Єдиний, може бути дійсно добре для кожного окремо. Вони шукають минуше, а не вічне. Доти, доки вони не навчаться відрізняти одне від другого, вони не зможуть стати на бік Бога; і тому вміння розрізняти є перший крок.

Але навіть тоді, коли вибір зроблений, ти повинен пам'ятати, що вічне і минуше мають багато різновидів і що потрібно ще розрізняти вірне від невірного, важливе від неважливого, корисне від марного, істинне від хибного, корисливе від безкорисливого.

Здавалося б, неважко вибирати між добром і злом, оскільки ті, хто прагне іти за Учителем, вже вирішили стати на бік добра у що б то не стало. Але людина і її тіло – не одне й те саме, і воля людини не завжди співпадає із бажаннями тіла. Коли твоє тіло бажає чогось, зупинись і подумай, чи ти дійсно цього бажаєш. Бо ти – Бог і ти бажаєш лише того, чого бажає Бог; але ти повинен глибоко проникнути в себе, задля того, щоби знайти Бога і почути Його голос, який є твоїм голосом. Не сприймай свої тіла за себе самого – ні фізичне, ні астральне, ні ментальне. Кожне з них буде прикидатися, що воно є твоє істинне Я, для того, щоби отримати бажане. Але ти повинен вивчити їх усі і усвідомлювати себе їхнім володарем.

Коли є робота, яку потрібно виконати, фізичне тіло хоче гуляти, відпочивати, їсти, пити; і людина необізнана каже про себе: «Я хочу робити все це і я робитиму». Але людина обізнана каже: «Те, що бажає – не Я, нехай воно почекає трохи». Часто, коли випадає нагода допомогти кому-небудь, тіло передчуває: «Як багато турботи це мені принесе; нехай хтось інший це зробить». Але людина заперечує своєму тілу: «Ти не заважатимеш мені зробити добру справу».

Фізичне тіло – твоя тварина, кінь, на якому ти їдеш. Тому ти повинен поводитися із ним добре і піклуватися про нього; ти не повинен перевтомлювати його; ти повинен годувати його відповідним чином, тільки чистою їжею і напоями і утримувати завжди в чистоті, не допускаючи на ньому найменшої плями бруду. Якщо твоє тіло не буде цілком здоровим і чистим, ти не зможеш виконувати важкої роботи підготовки, не зможеш перенести супутнього їй напруження, яке постійно посилюється. Але при цьому ти

повинен завжди керувати своїм тілом, а не воно тобою.

Астральне тіло має свої бажання, десятки бажань; воно бажає, щоби ти сердився, говорив різко, ревнував, був жадібним до грошей, заздрило багатству інших, піддавався засмученню. Воно завжди хоче цього і ще багато чого, не з бажання нашкодити тобі, а тому, що воно полюбляє сильні відчуття і жадає весь час відчувати їх. Але ти нічого цього не хочеш, і тому ти повинен відрізнити свої бажання від бажань твого астрального тіла.

Твоєму ментальному тілу подобається уявляти себе гордим і відокремленим, при цьому думати більше за себе і менше за інших. Навіть тоді, коли тобі вдалося відволікти його від мирських справ, воно все одно намагається діяти на свою користь, примушуючи тебе думати про твоє власне зростання, а не про роботу Учителя і про допомогу іншим. Коли ти медитуєш, воно намагається примусити тебе думати про багато різноманітних речей, яких воно бажає, а не про те одне, чого бажаєш ти. Ти – не цей розум, але він є твоїм інструментом; тому тут знову ж таки необхідною є здатність розрізняти. Ти повинен невинно бути пильним, інакше тебе спіткає невдача.

Окультизм не допускає угод між добром і злом. Чого б це не вартувало ти повинен робити те, що добре; те, що недобре ти не повинен робити, не піклуючись про те, що подумують або скажуть необізнані. Ти повинен глибоко вивчити приховані закони природи і, коли пізнаєш їх, побудувати своє життя у відповідності з ними, завжди керуючись розумом і здоровим глуздом.

Ти повинен розрізняти між важливим і неважливим. Залишаючись непохитним, як скеля, коли мова йде про добро і зло; завжди поступайся іншим у всьому, що не є принциповим. Оскільки ти повинен завжди бути м'яким і доброзичливим, розумним і поступливим, надаючи іншим таку ж повну свободу, яка необхідна тобі самому.

Намагайся розпізнати, що варто робити, і пам'ятай, що неможливо судити про важливість справи за її масштабом. Важливіше робити якусь дрібницю, яка є безпосередньо корисною в роботі Учителя, ніж велику справу, яка вважається доброю з позиції пересічного обивателя. Ти повинен навчитися відрізняти не тільки корисне від марного, але й більш корисне від менш корисного. Нагодувати жебраків – добра, шляхетна і корисна справа; але дати духовну їжу їх душам шляхетніше і корисніше, ніж жити їх тіла. Будь яка багата людина може насичувати їх тіла, але тільки той, хто знає, може задовольнити їх духовний голод. Якщо ти знаєш, ти зобов'язаний допомагати іншим набувати знання.

Яким би мудрим ти вже не був, тобі ще багато чому необхідно навчитися на цьому Шляху,- настільки багато чому, що і тут потрібна здатність розрізняти, і ти повинен ретельно обмірковувати, що саме варто вивчати. Всяке знання корисно і коли-небудь тобі буде доступним все знання; але допоки ти опановуєш лише частину його, піклуйся про те, щоби це була найкорисніша частина. Бог є Мудрість, так само, як і Любов, і чим більше у тобі буде мудрості, тим більше ти будеш здатним проявити Його. Отже, вчись. Але вчись у першу чергу тому, що більш за все допоможе тобі допомагати іншим. Вчись терпляче, не для того, щоб люди вважали тебе мудрим, не для того навіть, щоби мати щастя бути мудрим, а тому, що тільки мудра людина може мудро надавати допомогу. Як би ти не прагнув допомагати, якщо ти не є обізнаним, ти можеш принести більше шкоди, ніж користі.

Ти повинен розрізняти між правдою і брехнею; ти повинен навчитися бути правдивим у всьому – у думках, словах і справах. Перш за все в думках; а це нелегко, оскільки у світі багато хибних думок, багато безглузвих забобонів і людина, поневолена ними, не може рухатися вперед. Тому ти не повинен сповідувати якусь думку тільки тому, що вона викладена у книзі, яку люди вважають священною; ти повинен сам обмірковувати цю думку і сам вирішити, чи є вона розумною. Пам'ятай, що якщо навіть тисячі людей мають однакову думку з якогось питання, їх думка не має ніякої ціни, якщо вони нічого не знають про суть питання. Той, хто хоче йти по Шляху, повинен вчитися думати самостійно, оскільки забобони – це одне з найбільших зол у світі, це ті кайдани, від яких ти повинен повністю звільнитися.

Твоя думка про інших має бути правдивою; ти не повинен думати про них того, чого не знаєш напевно. Не вважай, що вони завжди думають про тебе. Якщо хто-небудь робить те, що на твою думку може тобі нашкодити, або промовляє слова, які, як ти вважаєш, відносяться до тебе, не думай одразу ж : «Він хотів мені нашкодити». Імовірніше за все, він взагалі не думав про тебе; у кожної душі є свої турботи, і думки її переважно обертаються навколо себе. Якщо хто-небудь гнівно говорить із тобою, не думай: «Він ненавидить мене, він хоче мене уразити». Імовірно хто-небудь інший або щось інше розсердило його, а оскільки ти попався йому на шляху, він і виливає свій гнів на тебе. Він вчиняє нерозумно, оскільки всякий гнів є нерозумним, але ти через це не повинен невірно думати про нього.

Коли ти станеш учнем Учителя, ти завжди зможеш перевірити вірність своєї думки, порівнюючи її з Його думкою. Бо учень є єдиним із своїм

Учителем, і варто йому лише злити свою думку із думкою Учителя, він одразу побачить, наскільки вони співпадають. Якщо його думка не відповідає думці Учителя, вона є хибною, і він одразу змінює її, оскільки думка Учителя досконала, бо Він знає все. Ті, хто прагнуть, але ще не прийняті Учителем, ще не можуть зробити цього, проте вони можуть значно допомогти собі тим, що будуть частіше зупинятися і думати: «А що би Учитель подумав про це? Що би Учитель сказав або зробив за цих обставин?». Ти ніколи не повинен робити, говорити або думати те, чого, згідно твоєї уяви, не зробив би, не сказав або не подумав Учитель.

Ти повинен бути правдивим у словах, намагаючись бути точним і не припускати перебільшень. Ніколи не будь впевненим, що тобі є зрозумілими спонукання іншого: тільки Учитель цієї людини знає її думки; і людина ця, імовірно, діє з причин, які зовсім не спадають тобі на думку. Якщо ти почуєш плітку про кого-небудь, не повторюй її: це, можливо, неправда, а якщо навіть і правда, то все ж милосердніше промовчати. Думай добряче перед тим, як щось сказати, щоби не впасти в неточність.

Будь правдивим у своїх вчинках; ніколи не вдавайся іншим, ніж ти є насправді, оскільки кожне вдавання є перешкодою для чистого світла істини, яке повинно сяяти через тебе, як сяє сонячне світло через прозоре скло.

Ти повинен відрізняти корисливе від безкорисливого. Егоїзм має багато личин, і коли тобі здається, що ти остаточно викорінив одну з них, він з колишньою силою воскресає під іншою. Проте ти поступово настільки переповнишся думками про допомогу іншим, що не залишиться ні місця, ні часу для думок про себе.

Ти повинен навчитися розпізнаванню ще в одному відношенні. Вчись знаходити Бога у кожній людині і в кожному явищі, якими б поганими вони не здавалися на перший погляд. Ти можеш допомогти брату твоєму тільки через те, що в тебе є спільного із ним, а це – Божественне Життя; вчись пробуджувати це Життя в ньому; вчись волати до цього Життя в ньому; так врятуєш ти свого брата від зла.

II. БЕЗПРИСТРАСНІСТЬ

Для багатьох набуття безпристрасності здається важкою справою, оскільки вони відчують, що вони самі і їх бажання – одне ціле, і якщо відняти в них ті бажання, що відрізняють їх від інших, їх симпатії і антипатії, тоді в них не

залишитися свого «Я». Але так думають лише ті, хто не бачив Учителя; у світлі Його святої Присутності помирають всі бажання, окрім бажання уподібнитися Йому. Але і раніше, ніж ти будеш мати щастя зустріти Його обличчям до обличчя, ти зможеш, якщо захочеш, досягнути безпристрасності. Вміння розрізняти вже допомогло тобі усвідомити, що те, чого бажає більшість людей, наприклад, багатство або влада, не є справжньою цінністю; якщо людина не тільки каже це, але й відчуває, то в неї пропадає всяке бажання ними володіти.

До цього моменту зрозуміти все, що сказано, було просто, але тобі необхідно зрозуміти й більше. Деякі люди відмовляються від гонитви за земними благами лише задля того, щоби набути небесного блаженства або досягнути особистого звільнення від перевтілень; ти не повинен впадати у цю помилку. Якщо ти зовсім перестав думати про своє «Я», ти вже не можеш думати, коли це «Я» буде звільнено або якого роду блаженство воно отримає. Пам'ятай, що кожне егоїстичне бажання зв'язує, яким би високим не був предмет, і допоки ти не відкинеш усі такі бажання, ти не будеш повністю вільним для того, щоби віддатися справі Учителя.

Коли зникнуть усі особисті бажання, може ще залишитися бажання побачити плоди своєї роботи. Якщо ти кому-небудь допомагаєш, тобі захочеться побачити, наскільки ти йому допоміг; можливо, тобі захочеться, щоб і він побачив це і був тобі вдячним. Але це знову ж таки бажання, і до того ж нестача віри. Коли ти виливаєш свою силу на допомогу іншому, плоди з'являться, незалежно від того, побачиш ти їх, чи ні; якщо ти знаєш Закон, то знаєш, що це неминуче.

Отже, ти повинен робити добро заради добра, а не з надією на нагороду; ти повинен працювати заради праці, а не заради того, щоби побачити її плоди; ти повинен присвятити себе служінню світові, в силу того, що ти любиш усіх і не можеш не віддати себе їм.

Не намагайся розкрити психічні здібності; вони розкриються, коли Учитель побачить, що тобі корисно володіти ними. Насильницьке і занадто раннє розкриття їх нерідко спричиняє багато проблем; часто той, хто володіє такими здібностями, вводиться в оману лукавими духами природи або, загордившись, вважає, що не може помилятися; у будь-якому випадку пам'ятай, що час і сили, які є необхідними для їх набуття, можуть бути використані на служіння іншим. Вони розкриються по мірі твого розвинення, тому, що вони повинні розкритися; якщо Учитель побачить, що тобі корисно володіти ними раніше, Він вкаже тобі, як розвинути їх безпечним шляхом. До тієї пори тобі краще не мати їх.

Ти повинен також остерігатися деяких дрібних бажань, які є звичайним у повсякденному житті. Ніколи не намагайся славитися або здаватися розумним, не прагни говорити. Добре говорити мало; ще краще зовсім не говорити, допоки ти не переконаєшся в тому, що те, що ти хочеш сказати, є правдивим, доброзичливим і корисним. Перш ніж говорити, обміркуй ретельно, чи відповідає те, що ти хочеш сказати, цим трьом властивостям; якщо ні, краще промовчи.

Добре почати звикати прямо зараз ретельно думати перш, ніж говорити, оскільки, коли досягнеш Посвячення, тобі прийдеться слідкувати за кожним своїм словом, щоб не бовкнути того, чого не можна казати. Багато говорити марно – не є потрібним і розумним; злословити ж погано.

Привчай себе більше слухати, ніж говорити. Не поспішай висловлювати свою думку, допоки тебе безпосередньо не запитають про неї. В одному з описів необхідних для учня якостей вони перераховані так: **знати, дерзати, хотіти і мовчати**; і останнє з чотирьох набути найважче за все.

Інше розповсюджене бажання, яке ти повинен суворо пригнічувати в собі – це прагнення втручатися в чужі справи. Тобі байдуже, що інша людина робить, говорить або думає, і ти повинен навчитися залишати її у спокої. Вона має повне право на свободу думки, слова і дії, допоки нікого не зачіпає. Ти сам вимагаєш, щоб тобі була надана свобода вчиняти так, як ти вважаєш за потрібне; надавай же свободу іншому; а коли він нею користується, ти не маєш права його засуджувати.

Якщо ти вважаєш, що людина неправильно вчиняє, і маєш можливість наодинці і дуже ввічливо сказати їй, чому ти так вважаєш, тобі, може статися, вдасться переконати її; але в багатьох випадках навіть це було би неналежним втручанням. В жодному разі ти не повинен вдаватися до пересудів про це з третьою особою, оскільки це дуже поганий вчинок.

Якщо ти бачиш, що хтось жорстоко поводить із дитиною або твариною, ти повинен втрутитися. Якщо ти бачиш, що хтось порушує закон країни – ти повинен повідомити представників влади. Якщо тобі на піклування віддана якась особа, для того, щоб ти її навчав, можливо, твоїм обов'язком стане ласкаво вказувати їй на її недоліки. За винятком цих випадків, знай свою справу і навчайся чесноті мовчання.

ІІІ. ПРАВЕДНА ПОВЕДІНКА

Учитель наступним чином визначає ті шість правил поведінки, які вимагаються безумовно.

- 1. Контроль над розумом.**
- 2. Контроль над вчинками.**
- 3. Терпимість.**
- 4. Бадьорість.**
- 5. Цілеспрямованість.**
- 6. Віра.**

Я знаю, що деякі із цих правил в інших ученнях називаються по іншому, так же, як і назви необхідних якостей, але я завжди користуюсь назвами, які сам Учитель використовував, пояснюючи їх мені.

1. Контроль над розумом. Досягнення безпристрасності має на увазі, що астральне тіло приведенне до слухняності; це правило вимагає також підкорити своїй волі і ментальне тіло. Тут мається на увазі контроль над настроєм, щоб не відчувати гніву або нетерпіння; а також контроль над власне розумом, щоби думка завжди була спокійною та безтурботною, і (через розум) над нервами, щоби вони були якнайменше дратівливими. Досягти цього важко, оскільки, намагаючись підготувати себе до Шляху, ти мимоволі робиш своє тіло більш чутливим і його нерви легко дратуються від звуків, вібрацій і гостро відчують будь яке напруження; але ти повинен намагатися по мірі зусиль.

Спокій розуму означає також володіння мужністю, щоби без страху зустрічати випробування та труднощі Шляху; він означає також стійкість, щоби легко переносити негаразди, які зустрічаються в житті кожної людини і не піддаватися безперервній стривоженості за дрібниці, у якій багато хто проводить більшість часу. Учитель говорить, що те, що може спіткати людину ззовні, не має жодного значення – горе, негаразди, хвороби, втрати повинні як би не існувати для неї і не повинні порушувати спокій її розуму. Вони – лише наслідки попередніх вчинків, і коли вони приходять, ти повинен переносити їх бадьоро, пам'ятаючи, що будь-яке зло минуло і що ти зобов'язаний завжди залишатися радісним і безтурботним. Вони зумовлені твоїми минулими існуваннями, але не твоїм теперішнім життям; ти безсилий їх уникнути, а значить, марно через них засмучуватися. Думай краще про те, що і як ти робиш зараз, і як це зумовить події твого наступного життя, оскільки ти можеш їх змінити.

Ніколи не дозволяй собі вдаватися до суму або смутку. Смуток – погане почуття, тому що воно заражає інших і збільшує тяжкість їх життя, чого ти не маєш права робити. Тому, якщо він наринє на тебе, опановуй його негайно.

Ще в одному сенсі ти повинен володіти своєю думкою: не дозволяти їй розсіюватися. Що би ти не робив, зосереджуй свою думку на тому, щоб це було зроблено досконало; не дозволяй своєму розуму бути бездіяльним, тримай завжди напоготові в глибині нього гарні думки, які здатні захопити тебе, як тільки він опиниться вільним.

Користуйся щодня силою своєї думки для добрих цілей; будь силою, яка сприяє еволюції. Думай кожного дня про кого-небудь, хто страждає, сумує або потребує допомоги, і виливай на нього думки любові.

Утримуй свій розум від гордості, оскільки гордість з'являється тільки від незнання. Людина неосвічена думає, що вона велика, що вона здійснила ту чи іншу велику справу; мудра людина знає, що Бог великий і що все хороше робиться завдяки тільки Богові.

2. Контроль над вчинками. Якщо твоя думка буде такою, якою їй належить бути, твої вчинки не створюватимуть тобі багато проблем. Пам'ятай, однак, що для того, щоби приносити користь людству, думка повинна реалізуватися в дії. Лінуватися не можна; потрібно невинно робити добрі справи. Але ти повинен виконувати свій власний обов'язок, а не обов'язок іншої людини, хіба тільки з її дозволу і з метою допомогти їй. Надай можливість кожному робити свою справу по-своєму; будь завжди готовим запропонувати свою допомогу там, де вона потрібна, але ніколи не втручайся. Для багатьох найважче в житті навчитися займатися тільки своїми справами, але саме так ти і повинен вчиняти.

Твоє прагнення приступити до вищого служіння не повинно примушувати тебе забувати твої мирські обов'язки, оскільки допоки вони не будуть виконані, ти не звільнишся для іншого служіння. Ти не повинен покладати на себе нові мирські обов'язки, але ті, які вже взяв на себе, ти повинен виконувати досконало – звичайно, лише ті безперечні і розумні обов'язки, які ти сам визнаєш, а не уявні обов'язки, які інші намагаються тобі нав'язати. Якщо ти хочеш належати Йому, ти мусиш виконувати повсякденну роботу краще, а не гірше за інших, оскільки ти повинен це робити в Ім'я Його.

3. Толерантність. Ти мусиш стати абсолютно толерантним і відчувати

таку ж щирю зацікавленість до вірувань людей інших релігій, як до своїх власних. Оскільки їх віра – такий же шлях до вищого, як і твоя. Для того, щоби допомагати всім, ти повинен всіх розуміти.

Але, щоб набути цієї досконалої толерантності, ти повинен насамперед сам звільнитися від святенництва і забобонів. Ти маєш зрозуміти, що всі обряди не є суттєвими, інакше ти будеш вважати себе як би кращим за тих, хто їх зовсім не дотримується. Не засуджуй також людей, які ще занадто ревно дотримуються їх. Надай можливість усім вчиняти так, як вони хочуть, тільки і вони не повинні заважати тобі, хто знає істину, – вони не повинні намагатися нав'язати тобі те, що ти вже переріс. Будь до всіх поблажливим; будь до всіх доброзичливим.

Тепер, коли очі твої відкрилися, деякі з твоїх попередніх вірувань і обрядів можуть здатися тобі безглуздими; може статися, що вони дійсно такими є. Але, хоча ти сам вже припинив брати в них участь, відносяся до них із повагою заради тих добрих душ, яким вони ще потрібні. Ці обряди мають своє місце, вони мають своє значення; вони подібні тим подвійним лінійкам, які допомагали тобі в дитинстві писати прямо і рівно, поки ти не навчився писати значно краще і вільніше без них. Був час, коли і ти мав у них потребу; але тепер цей час минув.

Один Великий Учитель написав: «Коли я був малюком, я мислив як малюк, міркував по-дитячому; а коли став дорослим мужем, то залишив дитяче». Але той, хто забув своє дитинство і втратив співчуття до дітей, не може вчити їх і допомагати їм. Отже, відносяся доброзичливо, лагідно, терпляче до всіх, але до всіх однаково – до буддиста і до браміна, до джаїна і до іудея, до християнина і до мусульманина.

4. Бадьорість. Ти повинен бадьоро нести свою карму, якою би вона не була, приймаючи за честь те, що тебе відвідують страждання, оскільки це доводить, що владики Карми визнають тебе гідним допомоги. Якою б важкою не була карма, будь вдячним, що вона не гірша. Пам'ятай, що ти мало чим можеш бути корисним Учителю, допоки твоя погана карма не буде зжита і ти не звільнишся. Віддаючи себе Йому, ти тим самим просив, щоби погашення твоєї карми було прискорене, і тому ти тепер зживаєш за одне чи два життя те, що інакше було би розподілене, можливо, на сотню життів. Але для того, щоби погасити свою карму найкращим чином, неси її бадьоро і радісно.

Ще одне питання. Ти маєш позбутися почуття власності. Карма може відняти в тебе те, що є найдорожчим, навіть людей, яких ти любиш понад усе.

Але й тут ти повинен бути бадьорим, готовим розлучитися з усім і з усіма. Часто Учителю буває потрібно вилити свою силу на інших через свого учня, але Він не може цього зробити, якщо учень піддається смутку. Отже, бадьорість має стати правилом життя.

5. Цілеспрямованість. Єдина мета, яку ти повинен поставити перед собою – це робити справу Учителя. Яка би робота не з'явилася на твоєму шляху, цього ти ніколи не повинен забувати. Проте, ніщо інше не може стати на твоєму шляху, оскільки будь-яка самовіддана робота і є справа Учителя, і ти повинен виконувати її заради Нього. Ти повинен зосереджувати всю свою увагу на кожній роботі, поки ти її виконуєш, задля того, щоб виконати її якомога якісніше. Той же Учитель написав: **«Що б ти не робив, роби від усього серця, як би ти робив для Бога, а не для людей».**

Уяви собі, як би ти виконував яку-небудь роботу, якби знав, що Учитель зараз прийде подивитися на неї; саме так ти повинен виконувати кожну справу.

Ті, хто знає більше за інших, – більше інших знають, що цей вірш означає. Є і другий, подібний до нього, значно стародавніший: **«Що би не доводилося руці твоїй робити, роби це з усіх сил твоїх».** Цілеспрямованість означає також, що ніщо ніколи не відхилить тебе, хоча би на одну хвилину, від Шляху, на який ти ступив. Ніякі спокуси, ні мирські задоволення, ні навіть мирські прихильності, ніколи не повинні відволікати тебе на сторону. Бо ти сам повинен злитися із Шляхом; він настільки повинен стати частиною твого єства, щоби ти слідував цим Шляхом, не замислюючись, і вже не міг би звернути убік. Ти, хто є безсмертною Монадою, вирішив так; відійти від Шляху означало би відійти від самого себе.

6. Віра. Ти повинен вірити своєму Учителю; ти повинен вірити собі. Якщо ти бачив Учителя, ти будеш вірити йому самовіддано, проходячи через безліч життів і смертей. Якщо ти Його ще не бачив, ти все ж таки повинен намагатися зрозуміти Його і вірити Йому; інакше навіть Він не зможе допомогти тобі. Якщо немає повної довіри, не може бути повного зв'язування любові і сили.

Ти повинен вірити собі. Ти говориш, що ти себе дуже добре знаєш? Якщо ти так думаєш, то ти себе не знаєш; ти знаєш лише свою слабку зовнішню оболонку, яка часто зривалася у мул. Але ти, твоє істинне «Я» – жаринка вогню Самого Бога, і Бог, Який є всемогутнім, перебуває в тобі, і тому немає нічого такого, чого би ти не міг здійснити, якби захотів. Скажи собі: **«Що зробила**

одна людина, те може зробити і інша людина. Я – людина, але разом із тим, я – Бог у людині. Я можу це зробити, і я це зроблю». Бо воля твоя має бути подібною до сталі, якщо ти хочеш іти по Шляху.

IV. ЛЮБОВ

З усіх якостей Любов є найважливішою, бо, якщо вона достатньо сильна в людині, вона примусить її набути всіх інших якостей, а без неї всіх інших було би безумовно недостатньо. Часто вона тлумачиться як сильне бажання позбутися від колеса народжень і смертей і злитися з Богом. Але таке визначення здається егоїстичним і висловлює лише частину визначення Любові. Це не стільки бажання, скільки воля та рішучість. Для того, щоби бути плідною, ця рішучість повинна настільки наповнити всю твою сутність, щоби не залишалося місця ні для якого іншого почуття. Це воістину воля злитися з Богом, не для того, щоб позбутися стомленості та страждань, а задля того, щоби в силу глибокої любові до Нього діяти узгоджено із Ним і за Його прикладом. Він – Любов і тому ти, якщо хочеш злитися із Ним, повинен також бути наповненим бездоганною безкорисливістю і любов'ю.

У повсякденному житті це означає дві речі: по-перше, що ти повинен намагатися не завдавати болю ніякому живому створінню; по-друге, що ти повинен бути завжди наготові, користуючись будь-якою нагодою допомогти.

Це головне – нікому не завдавати болю. Є три гріхи, які спричиняють більше зла, ніж щось інше у світі – **плітки, жорстокість і забобони**, - оскільки це гріхи супроти любові. Людина, яка воліє наповнити своє серце любов'ю до Бога, повинна невинно слідкувати за собою, щоби не впасти у ці три гріхи.

Дивись, як діють плітки. Спочатку з'являється дурна думка, а це вже само по собі є злочином. Оскільки у всьому і у всіх є щось хороше, у всьому і у всіх є щось погане. Своїми думками ми можемо закріпити або одне, або друге, і таким чином ми можемо сприяти або протидіяти еволюції; ми можемо виконувати волю Логосу або опиратися Йому.

Коли ти думаєш про недоліки іншої людини, ти одночасно здійснюєш три погані вчинки:

1. Ти наповнюєш простір навколо себе і розуми тих людей, що тебе оточують, поганими думками, замість добрих, і таким чином збільшуєш скорботу світу.

2. Якщо у цій людині є те зло, яке ти в ній припускаєш, то ти закріплюєш і

підживлюєш це зло і тим самим робиш брата свого гіршим, а не кращим. Але у більшості випадків цього зла в ньому зовсім немає, і ти лише уявляєш його собі; і тоді твоя погана думка спокушає твого брата на поганий вчинок, оскільки, якщо цей вчинок ще не зроблений, ти можеш підштовхнути його до того, щоби він став таким, яким ти його собі уявляєш.

3. Ти наповнюєш свій розум поганими думками, замість добрих, і таким чином перешкоджаєш своєму зростанню і являєш собою для тих, хто набув здатності бачити, негарне і скорботне видовище, замість прекрасного і привабливого.

Людина, яка поширює плітки, не зупиняючись на тому, що зробила всю цю шкоду собі і своїй жертві, намагається усіма силами зробити інших людей співучасниками свого злочину. Вона поспішає розповісти їм злу вістку в надії, що вони їй повірять; а потому вони спільно виливають погані думки на бідного страждальця. І це продовжується день за днем і робиться не однією людиною, а тисячами. Чи починаєш ти розуміти, який це низький, який страшний гріх? Ти повинен завжди уникати його. Ніколи не кажи погано ні про кого; відмовляйся слухати, якщо хтось погано говорить про іншу людину, але коротко скажи: «Може це неправда, але якщо навіть і правда, милосердніше не говорити про це».

Тепер поговоримо про жорстокість. Вона буває двох видів: навмисна і ненавмисна. Навмисна жорстокість має на меті заподіяти страждання іншій живій істоті – це один з найважчих гріхів. Ти скажеш, що жодна людина не здатна це зробити, але люди часто це робили і вчиняють так і тепер. Це робили інквізитори, багато хто з віруючих людей робили це в ім'я своєї релігії. Так вчиняють вівісектори, багато які шкільні вчителі часто роблять це. Всі ці люди намагаються виправдати свою жорстокість, говорячи, що таким є звичай; але злочин не перестає бути злочином від того, що багато хто його вчиняє. Карма не робить послаблення на звичаї; і карма жорстокості – найстрашніша з усіх. У всякому випадку в Індії не може бути виправдання подібним звичаям, оскільки обов'язок не заподіювати зло є всім добре відомим. Кара за жорстокість повинна наздогнати і всіх тих, хто навмисне іде вбивати Божі створіння, називаючи це «спортом».

Я знаю, що подібних вчинків ти робити не будеш, і що через любов до Бога ти будеш сміливо висловлюватися проти них, якщо буде нагода.

Але буває жорстокість у словах, а не тільки у вчинках; і людина, яка промовляє слово із наміром уразити іншу людину, є винною у цьому злочині.

Цього ти також робити не будеш, але іноді необмірковане слово завдає такої ж шкоди, як і зловмисне. Отже, ти повинен уникати і ненавмисної жорстокості.

Вона зазвичай є слідством необміркованої поведінки. Одна людина настільки повна ненажерливості і скупості, що вона зовсім не думає про страждання, які завдає іншим, віддаючи їм занадто малу плату або позбавляючи необхідного свою жінку і дітей. Інший думає тільки про свою пожадливість, не піклуючись про те, скільки душ і тіл він погубляє, задовольняючи її. Для того, щоби позбутися кількох хвилин турбування, буває, що людина не платить своїм робітникам у зазначений день, не піклуючись про ті ускладнення, які їм створює. Стільки страждань виникає лише внаслідок недбалого ставлення – тому, що люди забувають думати про те, як їх вчинки вплинуть на інших.

Проте карма ніколи нічого не забуває і не рахується з тим, що люди забувають. І якщо ти хочеш ступити на Шлях, ти повинен дбати про наслідки своїх вчинків, щоби не залишитися винуватим.

Інше велике зло – забобони; воно породжує багато жахливої жорстокості. Людина, поневолена ним, зневажає інших людей, які мудріші за неї, і намагається примусити їх вчиняти за її прикладом.

Подумай про страшну бійню, яка спричинена тим забобоном, що тварин потрібно приносити в жертву, і тим ще більшим забобоном, що людина потребує м'ясної їжі. Подумай про те відношення, якого зазнавали під впливом забобонів поневолені верстви в нашій улюбленій Індії; з цього ти побачиш, яку безсердну жорстокість ця погана якість здатна викликати навіть серед тих, кому відомий обов'язок братерства. Багато злочинів вчиняли люди в ім'я Бога Любові під впливом жахливої темряви забобонів; і тому слідкуй за собою, щоби найменшого сліду їх не залишилось в тобі.

Ти повинен уникати цих трьох великих злочинів, тому що вони згубним чином перешкоджають усякому просуванню вперед, оскільки є гріхами проти любові. Проте ти не повинен лише утримуватися від завдання зла; тобі потрібно бути дієвим і активно робити добро. Ти маєш бути настільки сповненим сильним бажанням служити, щоби бути завжди на варті і служити всьому, що оточує тебе – не тільки людям, але й тваринам і рослинам. Ти повинен надавати послуги у дрібницях щодня – щоби закріпилася ця звичка і щоби не втратити рідкісної нагоди, коли з'явиться можливість зробити велику справу. Бо ти бажаєш злитися з Богом не заради себе, а заради того, щоби стати провідником, через який Його Любов зможе проливатися на твоїх ближніх.

Той, хто на Шляху, існує не задля себе, а задля інших; він забув про себе

заради того, щоби їм служити. Він – як би перо в руці Бога, через яке Його думка може вилитися і знаходити своє втілення тут, на землі, оскільки без цього пера вона не змогла би висловити себе. І разом із тим воно – живе, вогняне перо, що випромінює на світ Божественну Любов, яка наповнює Його серце.

Мудрість, що надає силу допомагати; Воля, що спрямовує Мудрість; Любов, що надихає Волю – ось твої якості. Воля, Мудрість, Любов є трьома аспектами Логосу, і ви, які бажають стати до лав Його служителів, повинні розкрити ці якості у світі.

Очікуючи слово Учителя, з потаємного Світла очей не звожу.
І сторожко я учуваю – чи вловлю Його веління у самому розпалі боротьби.
О, якби знак Його ледве помітний над натовпом побачити,
Його шепіт почути, ледь вловимий понад гучною піснею земною.

Переклад Лариси Журавльової